

ספר

נעם אלימלך

להרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק זיע"א

זה החיבר אשר חיבר ה"ה הרב המקובל החסיד המפורסם איש אלקים קדוש יאמר לו אשר מעייניו יוצא חוצה ותורתו אמונתו תורת אמת על חמשה חומשי תורה כאשר עיניכם תחזינה מישרים.

גם כמה ליקוטים על פסוקים וגמרות ודרשים מיוסדים על אדני פז להורות לעם ה' דרך ה' את המעשה אשר יעשון.

(נוסח שער דפו"ר לבוב תקמ"ח)

מהדורה חדשה ומפוארת, מאירת עינים, מוגהת בהגהה מדויקת ומתוקנת, נוספו אלפי מראי מקומות וציונים, נפתחו ראשי תיבות וקיצורים, הקמעים חולקו לפיסקאות קצרות, ונוספו סימני פיסוק וניקוד

יז"ל בס"ד על ידי מכון "אור לישראל" ירושלים - נהריה
שע"י ישיבת אביר יעקב "אור מאיר ושמחה" נהריה
שנת תשפ"ד לפ"ק

מהדורת אור

בס"ד

כל הזכויות שמורות
לישיבת אביר יעקב
אור מאיר ושמוחה נהריה
רח' אביר יעקב 27 נהריה

הואיל והושקעו במהדורה זו הון רב ויגיעה רבה, לכן ע"פ דין תורתינו, ולהבדיל עפ"י הזכויות בכל המדינות, אנו אוסרים בכל תוקף כל הדפסה, צילום והעתקה, כולל העתקה חלקית, וכן אין לעשות שימוש מסחרי בחומר הנדפס בכל המדורים. ואין הספר נמכר אלא על מנת שלא יעשה בו שימוש שלא כדין, ושארית ישראל לא יעשו עולה.

||| הפצה והזמנות: היכלי תורה |||

באירופה: TEL. 44-191-430-0333	בארצ"ב: TEL. (718) 437-0054	בארץ ישראל טל. 02-9924603
TEL. 44-191-430-0555	FAX. (718) 437-3514	פקס. 03-5435884

הארות ותיקונים יתקבלו בכרבה
פקס 03-5423180

נדפס בארץ ישראל
Printed in E. ISRAEL
נדפס על נייר חו"ל שאין בו חשש חילול שבת

פְּרִשְׁת בְּרֵאשִׁית

בְּרֵאשִׁית בְּרֵא אֱלֹקִים כּוֹ' (א א). עֵינַי פְּרוּשׁ רַשׁ"י, 'רֵאשִׁית' בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל הַנִּקְרָאִין 'רֵאשִׁית' (ירמיה ב ג), וּבְשִׁבִיל הַתּוֹרָה הַנִּקְרָאת 'רֵאשִׁית' (משלי ח כב). וּבַמְדַרְשׁ נִמֵּי אֵיתָא (ב"ר א ד) בְּשִׁבִיל מִצְוֹת בְּכוּרִים שְׁנוּקְרָאִין 'רֵאשִׁית'. וַיֵּשׁ לֹמֵר דְּכֻלָּם לְדַבֵּר אֶחָד נִתְפָּנֵנוּ, דְּמַר אָמַר חֲדָא וְלֹא פְּלִיגִי. דְּאֵיתָא בַּמִּשְׁנָה (אבות פ"א מ"ב) עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הַעוֹלָם עוֹמֵד, עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל גְּמִילוּת חֲסָדִים. וְאֵיתָא בַּמִּשְׁנָה (שם מ"ח) עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הַעוֹלָם קָיָם, עַל הַדִּין וְעַל הָאֱמֶת וְעַל הַשְּׁלוֹם. וַיֵּשׁ לֹמֵר נִמֵּי, דְּלְדַבֵּר אֶחָד נִתְפָּנֵנוּ. *

ישראל תורה וביכורים ענין אחד הם

דְּהִנְהָ לְפָנֵינוּ שְׁלֵשׁ מְדַרְגּוֹת הָעֲבוּדוֹת הַבּוֹרָא יִתְעַלֶּה. הָאֶחָד הַתּוֹרָה, לְלַמֵּד לְשִׁמְהָ, וּבְאֱמֶת הַתִּירוּ לָנוּ חַז"ל אֶפְלוּ שְׁלֹא לְשִׁמְהָ, כְּמֵאמְרָם (פסחים נ:): לְעוֹלָם יֵעֲסַק אָדָם כּוֹ', * אִם לֹא הִגִּיעַ לְמַדְרַגּוֹת לְמוֹד לְשִׁמְהָ עַל כָּל פְּנִים מִזֶּה אֵל תַּנַּח יָדָךְ, כִּי לֹא בְּמַהֲרָה יִגִּיעַ אָדָם לְלַמֵּד לְשִׁמְהָ, כִּי אִם עַל יְדֵי הַתְּאֻמָּצוֹת גְּדוֹל בְּעֲבוּדָתוֹ יִתְבַּרְךְ שְׁמוֹ בְּכָל הַמַּדּוֹת טוֹבוֹת.

ע"י התאמצות בעבודת ה' יבא לתורה לשמחה

וּמְדַרְגָּה שְׁנִית עֲבוּדָה, הִיא הַתְּפִלָּה שְׁהִיא עֶקֶר עֲבוּדָה שְׁבִלְב, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ (תענית ב): 'וְלַעֲבֹדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם' (דברים יא יג) זו תְּפִלָּה. כִּי הֵלֵב מִבֵּין (ברכות סא), וְכֵה יוֹכֵל לְעֵלוֹת לְדַבְּקוֹת הַבּוֹרָא וּלְקַשֵּׁר עֲצָמוֹ בּוֹ יִתְבַּרְךְ, דְּתְפִלָּה הוּא לְשׁוֹן קֶשֶׁר, שְׁמַדְבַּק עֲצָמוֹ בְּבוֹרָא בְּרוּךְ הוּא בְּדַבְּקוֹת גְּדוֹל. וְזֶה מְרַמֵּז לָנוּ קֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל יָד, לְקַשֵּׁר הַמַּחְשְׁבָה שְׁבִלְב בּוֹ יִתְעַלֶּה. * וְלִזְוֶה צְרִיף הַתְּאֻמָּצוֹת יוֹתֵר, לְהַתְּפַלֵּל תְּמִיד לְהֵשֵׁם יִתְבַּרְךְ בְּרוּךְ הוּא שְׁיִהִי בְּעִזְרוֹ, לְבַל יִפְרִידוּ הַצָּר הָרַע מְדַבְּקוֹת הַבּוֹרָא. כִּי טַבַּע הָאָדָם שְׁעֵלוֹל הוּא בְּמַחְשְׁבוֹתָיו בְּעֵינָיו בְּעַסְקֵי הַעוֹלָם הַזֶּה.

עבודת התפילה להתדבק בבורא

וְזֶהוּ פְּרוּשׁ הַפְּסוּק (להלן ו ה) 'וַיִּרְאָה ה' כִּי רַבָּה רַעַת הָאָדָם בְּאָרְצָךְ', רַצָּה לֹמֵר כָּל זְמַן שֶׁהוּא 'בְּאָרְצָךְ' וַיִּרְבֶּה רַעַת הָאָדָם, וְעַל יְדֵי זֶה גַּם הָרוּצָה לְעַבֵּד הַשֵּׁם יִתְבַּרְךְ וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה רַע, אָף עַל פִּי כֵּן מַחְשְׁבָתוֹ מוֹשְׁכָתוֹ 'רַק רַע כָּל הַיּוֹם'. 'וַיִּנְחַם ה'' (שם פסוק ו) פְּרוּשׁ, נִחַמָה הָיָה לוֹ יִתְבַּרְךְ בְּזֶה שִׁישׁ לוֹ לְאָדָם הַתְּנַצְלוֹת לְפָנָיו יִתְבַּרְךְ 'כִּי עֲשֵׂה אֶת הָאָדָם', רַצָּה לֹמֵר כְּמֵאמַר חַז"ל (ברכות לב): אֲלֵמָלָא שְׁלֹשָׁה מְקַרְאוֹת כּוֹ' וְהָאֶחָד מֵהֶם 'וַאֲשֶׁר הִרְעֵתִי' (מיכה ד ו) אֶת לְבָם שְׁנַתַּתִּי לָהֶם יֵצֵר הָרַע. 'וַיִּתְעַצֵּב אֵל לְבוֹ', פְּרוּשׁ שְׁהֵשֵׁם יִתְבַּרְךְ הִתְעַצֵּב בְּשִׁבִיל לְבוֹ שֶׁל אָדָם שְׁנַתַּן לוֹ לֵב אֲבָן כְּזֶה. 'וַנַּח מִצַּא חַן' (להלן ו ח) פְּרוּשׁ, שְׁנַח הָיָה צְדִיק, וְהִפָּךְ אֶת עֲצָמוֹ מְטַבַּע הָעֵלוֹל לְהַפְרִידוֹ מְדַבְּקוֹת הַבּוֹרָא יִתְעַלֶּה, וְהַתְּחַזֵּק לְהַתְּדַבֵּק בְּבוֹרָא. וַיִּמְצָא חַן, 'נַח' בְּהַפּוֹךְ אֶתְוִיז 'חַן' (וזהו בראשית נח:), לְהִיּוֹת לוֹ חַן בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרְךְ.

התנצלות האדם שטבעו מושך אותו לרע

מְדַרְגָּה שְׁלִישִׁית, גְּמִילוּת חֲסָדִים. דְּהִנְהָ בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים שֵׁם רַחֲמִים שְׁהוּא אַהֲבָה וְרַחֲמִיָּא שְׁהֵשֵׁם יִתְבַּרְךְ אוֹהֵב אֶת הַצְּדִיק לְפִי מַעֲשָׂיו הַקְּדוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאָרְצָךְ עֲשֵׂה, אִךְ בְּעוֹלָם הַזֶּה נִקְרָאִים חֲסֵד, דְּהוּא אִף לְמִי שְׁאֵינוֹ הִגּוֹן הַשֵּׁם יִתְבַּרְךְ עוֹשֶׂה לוֹ חֲסֵד חֲנָם לְתַת לוֹ דֵּי מַחְסוּרוֹ. אִךְ הַצְּדִיק שֶׁהִגִּיעַ לְמַדְרַגָּה שְׁיֹכֵל לְהַעֲלוֹת כָּל הַדְּבָרִים הַגְּשָׁמִיִּים לְמַעְלָה, דְּהֵינּוּ הַהַעֲלוֹת מִחֲמַרְיוֹת הַנִּיּוּצוֹת הַקְּדוּשׁוֹת שִׁישׁ בָּהֶם, דְּהֵינּוּ בְּמֵאכּוֹל וּשְׁתִּיתוֹ וְכְדוּמָה, וְכָל מַחְשְׁבוֹתָיו בְּעַת שְׁעוֹשֶׂה הַדְּבָרִים הַגְּשָׁמִיִּים אֵינוֹ רַק לְהַעֲלוֹת הַנִּיּוּצוֹת קְדוּשׁוֹת שְׁבָהֶם, וְצְדִיק כְּזֶה אֵין צְרִיף לְחֲסָדִים, פְּרוּשׁ חֲסֵד חֲנָם כְּנֵ"ל, לְתַת לוֹ דְּבָרִים הַנִּצְרָכִים בְּעוֹלָם הַזֶּה מִצַּד הַחֲסֵד, * כִּי הַשֵּׁם יִתְבַּרְךְ מְשַׁפִּיעַ לוֹ כָּל צָרְכוֹ עַל פִּי שׁוֹרֵת הַדִּין הָרְאוּיָה לוֹ עַל יְדֵי מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים.

צדיק המעלה ניצוצות קדושות אינו צריך לחסד חנם

הצדיק זוכה לתענוג עליון גם בעולם הזה

וְזֶה פְּרוּשׁ וּגְמִילוּת חֲסָדִים, מְלִשׁוֹן וַיִּגְמַל אֶת יִצְחָק בְּנֹו (ראה להלן כא ח), שְׁאִין צְרִיף לְמַדְרָגוֹת חֲסָדִים, פִּי אִם מַגִּיעַ לוֹ עַל יְדֵי אֲהֶבֶת הָאֵל יִתְבַּרַךְ אוֹתוֹ, וְעַל יְדֵי זֶה הַצְדִּיק מְקַשֵּׁר אֶת עֲצָמוֹ לְמַעְלָה לְמַעְלָה בְּחַיִּים הַנְּצַחִיִּים, אֶפְלוּ כִּשְׁהוּא בְּעוֹלָם הַזֶּה הִגִּיעַ לְתַעֲנוּג עוֹלָם הָעֵלְיוֹן מְחַיִּים הַנְּצַחִיִּים. וְזֶה פְּרוּשׁ הַגְּמָרָא (ברכות יז.) עוֹלָמָךְ תִּרְאֶה בְּחַיִּיךָ, פְּרוּשׁ שְׁעַל יְדֵי זֶה שְׁכַל מַעֲשֵׂיו וְהַתְּנוּעוֹתָיו שְׁעוֹשֶׂה הַכֹּל בְּקִדְשָׁה וּבִטְהָרָה וּדְבִקוֹת וְשִׂמְחָה וּבִאֲהֶבָה וּבִיְרָאָה, מִזֶּה יִגִּיעַ לוֹ תַעֲנוּג עוֹלָם הָעֵלְיוֹן בְּזֶה הָעוֹלָם. וַיֵּשׁ לֹאמֵר נְמִי פְּנֹנֶת הַפְּסוּק (רברים ד ד) 'וְאַתֶּם הַדְּבִקִים בַּה' אֶלְקִיכֶם חַיִּים כְּלַכֶּם הַיּוֹם', פְּרוּשׁ עַל יְדֵי הַדְּבִקוֹת שְׁתִּדְבְּקוּ עֲצַמְכֶם בְּהַבְּרָא בְּרוּךְ הוּא, יִהְיֶה לְכֶם חַיִּים נְצַחִיִּים גַּם 'הַיּוֹם' בְּעוֹלָם הַזֶּה כְּפִנְיָל.

דִּהְיֶה הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ אֲמַר אֵל הַשֵּׁטֶן הַמְקַטְרֵג לָךְ אֵל הָאָרֶץ, דְּאֶפְלוּ לְמוֹד תּוֹרָה בְּאֶרְצֵיֹת וְחִמְרֵי, הִינֵנו שְׁלֵא לְשִׁמָּה גַם כֵּן מְקַבֵּל לְפָנַי, וְאִין לָךְ לְהַשְׁטִין עַל כְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְהָאָרֶץ אֲמָרָה אִין בִּי, פְּרוּשׁ דְּעַקֵּר הַתְּכֵלִית אִין בְּאֶרְצֵיֹת כְּפִנְיָל, רַק לָךְ אֵל הַיֵּם, * הִינֵנו הַצְדִּיק, שְׁהוּא מַעְלָה הַנִּיצוּצוֹת אֵל הַיֵּם הָעֵלְיוֹן, שְׁלִשָּׁם הוּא עֲלִיתָן, הַצְדִּיק שְׁהִגִּיעַ אֵל הַמְּדַרְגָּה זֹו הוּא עַקֵּר הַתְּכֵלִית. וְזֶה אֲמָרוֹ 'כָּל הַנְּחָלִים הַלְּכִים אֵל הַיֵּם' (קהלת א ז) פְּרוּשׁ, הַנְּחָלִים לְשׁוֹן נְחָלָה וַיְרַשְׁהָ, דִּהְיֵנו הַעֲלָאֵת נִיצוּצוֹת קְדוּשׁוֹת נְקָרָאִים יְרַשְׁהָ כְּפִנְיָל, הוֹלְכִים אֵל הַיֵּם הָעֵלְיוֹן. וְהַיֵּם אֲמַר אִין בִּי לָךְ אֲצַל כֵּן עַמְרָם, פְּרוּשׁ, שְׁיֵשׁ עוֹד לְמַעְלָה מִזֹּו מְדַרְגָּה שְׁלִישִׁית, כְּמוֹ מְדַרְגַּת מִשָּׁה רְבִנּוּ עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם, שְׁהִגִּיעַ לְמַעְלוֹת הַדְּבִקוֹת בְּבוֹרָא יִתְבַּרַךְ בְּחַיִּים הַנְּצַחִיִּים *.

ג' מדרגות בעבודי ה'

וְזֶה נְמִי פְּרוּשׁ הַפְּסוּק (שם לג ד) 'תּוֹרָה צְוָה לָנוּ מִשָּׁה מוֹרְשָׁה קִהְלַת יַעֲקֹב'. רְמֹז נְמִי לְשִׁלְשׁ מְדַרְגוֹת הַנִּי'ל. 'תּוֹרָה צְוָה לָנוּ', פְּרוּשׁ לְכָלֵנוּ צְוָה לְלַמֵּד תּוֹרָתוֹ, אֶפְלוּ שְׁלֵא לְשִׁמָּה, וְזֶה 'לָנוּ' כָּל אֶחָד לְפִי מְדַרְגָּתוֹ. שְׁנִית, 'מוֹרְשָׁה' זֶה מְדַרְגוֹת שְׁנִית הַנִּי'ל, לְהַעֲלוֹת הַנִּיצוּצוֹת קְדוּשׁוֹת, שְׁהֵם נְקָרָאִים נְחָלַת אַבוֹת פְּיָדוּעַ, וְנִתְּנָן לָנוּ הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ בְּחִינַת נְחָלָה וַיְרַשְׁהָ זֹו לְהַעֲלוֹת הַנִּיצוּצוֹת קְדוּשׁוֹת לְמַעְלָה, וְזֶהוּ 'מוֹרְשָׁה'. וְזֶה פְּנֹנֶת וּמְקָיִם אֲמוּנָתוֹ לִישְׁנֵי עָפָר (תְּפִילַת שְׁמוֹ'ע), רְצָה לֹאמֵר הַנִּיצוּצוֹת קְדוּשׁוֹת שְׁנִפְלוּ לְמַטָּה, הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ מְקָיִם אֲמוּנָתוֹ לָהֶם לְהַעֲלוֹתָם מֵעָפָר אֵל הַקְּדוּשָׁה. וּמְדַרְגָּה שְׁלִישִׁית 'קִהְלַת יַעֲקֹב', הִינֵנו הַדְּבִקוֹת גְּמוּר שְׁיֵשׁ לְצְדִיק, עַל יְדֵי זֶה הוּא מְשַׁפִּיעַ לְכָלֵל יִשְׂרָאֵל כָּל טוֹב, וְהָרִי הוּא מְקַהֵל 'קִהְלוֹת יַעֲקֹב', שְׁהֵם מְסֻתּוֹפְפִים תַּחַת צַל כְּנָפָיו לְהַשְׁפִּיעַ לָהֶם. *

על ג' דברים העולם עומד רמז לג' מדרגות הנ"ל

וְנִחְזוֹר לְעִנְיָן רֵאשׁוֹן, עַל שְׁלִשָּׁה דְבָרִים הָעוֹלָם קָיָם, עַל הַדִּין זֹו תּוֹרָה, כְּדֹאִיתָא (ראה ברכות ו.) תּוֹרָה נְמִי אֶקְרִי דִין, כְּאִיזָה אֶפֶן שְׁיִהְיֶה כְּפִנְיָל. וְעַל הָאֲמַת, הִינֵנו לְמְדַרְגַת יַעֲקֹב שְׁהוּא הַמְּמַצֵּעַ, שְׁהוּא רַחֲמִים כְּמוֹ שְׁכַתוּב (מִיכָה ז כ) 'תִּתֵּן אֲמַת לְיַעֲקֹב', דְּעַל יְדֵי שְׁמַעְלָה נִיצוּצוֹת קְדוּשׁוֹת מְעוֹרֵר רַחֲמִים, וְאִין צְרִיף לְחֲסָדִים כְּפִנְיָל. וְעַל הַשְּׁלוֹם, הִינֵנו דְּבִקוֹת שְׁדִבּוּק בְּבוֹרָא בְּרוּךְ הוּא, שְׁשָׂמוֹ שֵׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלוֹם (שְׁבַת י:).

דקדוקים בציווי על הקב"ה על עץ הדעת

וּבְזֶה יוֹכֵן מְקָרָאִי קִדְשׁ פְּרִשָּׁה זֹו, וַיְצוּ ה' כּו' מִכָּל עֵץ הַגֵּן אֲכַל תֹּאכֵל וּמִעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכֵל מִמֶּנּוּ כִּי בְיֹוֹם אֲכַלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת (להלן ב טז-יז). הַדְּקוּדִיקִים רַבּוּ, א. כְּפִל הַלְשׁוֹן אֲכַל תֹּאכֵל. ב. דְּתַבַּת מִמֶּנּוּ הוּא מִיתָר. ג. כְּפִל מוֹת תָּמוּת. ד. מַה שְׁפָרַשׁ רַשִׁי' וַיֵּל (להלן ג ג) עַל יְדֵי שְׁהוֹסִיפוּ עַל הַצְּוִי בְּאֶה לִידֵי גְרַעוֹן, דְּקִשָּׁה הָלֵא הִיתָה יִדְעַת בְּאֲמַת שְׁלֵא צְוָה עֲלֶיהָ הַשֵּׁם אֲסוּר הַנְּגִיעָה מְעוֹלָם, וְאִם כֵּן אִין רְאִיָה מְנַגִּיעָה אֵל אֲכִילָה, כִּי עַל אֲכִילָה בְּאֲמַת הִיא מְצִיָה וְעוֹמְדָת.

לימוד התורה יהיה אפילו שלא לשמה

וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ שְׁרֵשׁ הָעִנְיָן הוּא כְּן, דִּהְשָׁם יִתְבַּרַךְ בְּרוּךְ הוּא אֲמַר מִכָּל עֵץ הַגֵּן

המדרגה הגבוהה ביותר היא הדבוקות בבורא יתברך

וּבְזֶה יְבֹאֵר מֵאֵמֵר הַגְּמָרָא שְׁבַת (פפ.), אֲמַר הַשֵּׁטֶן, תּוֹרָה הִיכָן הוּא, אֲמַר לוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לָךְ אֵל הָאָרֶץ, * וְאֲמָרָה הָאָרֶץ אִין בִּי, לָךְ אֵל הַיֵּם, וְהַיֵּם אֲמַר אִין בִּי, לָךְ אֲצַל כֵּן עַמְרָם. וַיֵּשׁ לְהַבִּין, הָאִיף יֹאמֵר הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ דְּכָר שְׁאִינוּ. וְהַנְּרָאָה לִי,

אִכַּל תֹּאכַל רְמֵז לְהַתּוֹרָה שֶׁהוּא עֵץ הַחַיִּים, אִכַּל הוּא לְשׁוֹן נִסְתָּר, פְּרוּשׁ לְמוֹד לְשִׁמָּה, דָּוָה הוּא הַשְּׂרֵשׁ וְעָקֵר שֶׁהִזְהִיר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרוּךְ הוּא, וְעַל כָּל פְּנִים אִם לֹא הִגַּעַת עֲדִין לְלַמַּד תּוֹרָה לְשִׁמָּה, עַל כָּל פְּנִים תֹּאכַל, רָצָה לֹמַר לְהִנָּאֵתָךְ תִּלְמַד, דְּהִינּוּ שְׁלֹא לְשִׁמָּה, וְזֶהוּ תֹאכַל לְנוֹכַח וְלֹא תִמוּשׁ מִתּוֹרָתִי.

העסק בגשמיות היה לשם שמים בלבד

וְעֵין הַדַּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ דִּיקָא, * רָצָה לֹמַר דְּבָרֵי הַגְּשָׁמִיּוֹת אֲשֶׁר בְּתוֹכָם מְעַרְבֵי גַם כֵּן טוֹב, דְּהֵם הַנִּיצוּצוֹת הַקְּדוּשׁוֹת אֲשֶׁר בְּכָל דְּבַר גְּשָׁמִי, לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ, פְּרוּשׁ, שְׁלֹא יִהְיֶה כְּוִנְיָתָךְ מִחֻמְרִיּוֹת וּמַגְשָׁמִיּוֹת לְבַד, רַק מְרוּחְנִיּוֹת שְׁבוּ הִינּוּ הַנִּיצוּצוֹת קְדוּשׁוֹת שְׁבוּ, מִזֶּה תֹאכַל. כִּי בַיּוֹם אֲכַלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת, * פְּרוּשׁ, מוֹת כַּעֲלֹם הֵבֵא בְּחַיִּים הַנִּצְחָיִים, וְלִשׁוֹן מוֹת הוּא גַם כֵּן נִסְתָּר, רְמֵז לְעוֹלָם הֵבֵא חַיִּים הַנִּצְחָיִים. תָּמוּת כַּעֲלֹם הִזָּה. *

דבקות בה' מתוך עסק התורה והעלאת הנצוצות

וְהִנֵּה חֲנוּה שְׁמַעָה שְׁנֵי מִדְּרָגוֹת, דְּהִינּוּ לְמוֹד הַתּוֹרָה בְּאֵיזָה אָפֶן שְׁלוּמֵד כִּנּוּ"ל. וְגַם הַעֲלָאת הַנִּיצוּצוֹת, אִזּוּ הִבִּינָה מִמִּילָא שֵׁישׁ עוֹד מִדְּרָגָה אַחַת דְּהוּא הַדְּבִקוֹת גְּמוּר בְּבוּרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְזֶה שְׁאֲמָרָה לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ וְלֹא תִגַּע בּוֹ (שם), פְּרוּשׁ נְגִיעָה כַּעֲלָמָא, הִינּוּ הַפְּסָקָה כַּעֲלָמָא מִהַדְּבִקוֹת, גַּם כֵּן לֹא תִפְסַק. * כֵּן תִּמְתּוּן, דְּהִינּוּ הַפְּסָקָה מִהַדְּבִקוֹת, שְׁהִיא סְבָרָה שְׁגַם עַל מִדְּרָגָה שְׁלִישִׁית דְּהוּא דְּבִקוֹת גַּם כֵּן נִצְטוּתָהּ, * וּבְאֲמַת הַדְּבִקוֹת מִמִּילָא בָּא עַל יְדֵי שְׁנֵי מִדְּרָגוֹת הַנּוּ"ל, שְׁהִיא לֹא הִיָּתָה עֲדִין בְּמִדְּרָגָה הַזֹּאת. וְהַנְחָשׁ דְּחָפְּהָ עַד שְׁנַגְעָה בּוֹ, וְאָמַר כְּשֵׁם שְׁאִין מִיָּתָה בְּנִגְיָעָה זֹו, פְּרוּשׁ שְׁאִין אִתָּה נִפְסַק עַל יְדֵי זֶה מִדְּבִקוֹת, כִּף אִין מִיָּתָה בְּאֲכִילָה, פְּרוּשׁ גַּם אִם לֹא תֹאכַל בְּכּוּנָה הַנּוּ"ל לְהַעֲלוֹת הַרוּחְנִיּוֹת, 'לֹא מוֹת תִּמְתּוּן' (שם פסוק ד).

הַנִּקְרָאִים 'רֵאשִׁית', רְמֵז עַל מִדְּרָגַת הַעֲלָאת הַנִּיצוּצוֹת קְדוּשׁוֹת, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (שְׁמוֹת כג יט) 'רֵאשִׁית בְּפוּרֵי אֲדָמָתָךְ תָּבִיא בֵּית ה' כו', דְּהִינּוּ הַנִּיצוּצוֹת שְׁנִפְלוּ לְמַטָּה, 'תָּבִיא בֵּית ה' לְהַעֲלוֹתָם מִעֵפֶר כִּנּוּ"ל. הַשֵּׁם יוֹרְנוּ דָרָךְ הַאֲמַת לְעִבְרוֹ בְּשְׁלֵמוֹת בְּאֲמַת וּבְתַמִּים, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן: *

בְּרֵאשִׁית בְּרָא (שם). פְּרוּשׁ רֵשׁ"י וְ"ל, בְּשִׁבְלֵי הַתּוֹרָה שְׁנִקְרָא 'רֵאשִׁית', וּבְשִׁבְלֵי יִשְׂרָאֵל כו'. נִרְאֶה לְפָרֵשׁ, דְּרֵשׁ"י וְ"ל כֵּוֵן בְּדְבָרִים הָאֵלוּ לְהִרְאוֹת אַחֲדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁהוּא יְחִיד בְּנִפְלְאוֹתָיו וּבוּרָא אֲמַת. דָּוָה הָאוֹת וּרְאִיָּה מַעֲמוֹ יִשְׂרָאֵל הַצְּדִיקִים אֲשֶׁר אֹר שְׁכָלָם וְלִבָּם רָחַב מְאֹד בְּמַעֲלוֹת וּמִדּוֹת טוֹבוֹת עַד אִין קָץ, אֲשֶׁר עֵינֵינוּ רוֹאִין מַעֲלָתָם הַגְּדוּלָּה מִכָּל הָאֲמוֹת, וְהַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם הָאֵל הַטוֹב בְּרַחֲמָיו, שְׁנֵי הָאֵלוּ יִתְנוּ עֲדִיָּהֵן וַיִּצְדְּקוּ עַל רַב נִרְאוּתָיו וְנִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר בְּרָא עוֹלָמוֹ לְבַדוֹ בְּלֵי עֶזֶר וְסִיעוּעַ בְּלַעֲדוֹ, עַל דְּרָךְ שְׁאֲמָרוּ (וּזְהַר אַחֲרֵי עג) 'שְׁלֹשָׁה מַעֲיָדִין זֶה עַל זֶה, הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְתוֹרָה וַיִּשְׂרָאֵל. וְזֶהוּ 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' (דברים ו ד), רְמֵז 'שְׁמַע' עַל הַתּוֹרָה, כִּי 'שְׁמַע' הִיא הַתּוֹרָה שְׁשִׁמַּעְנוּ מִפִּיו יִתְבָּרַךְ, וַיִּשְׂרָאֵל הֵם עֲדוֹת עַל הַשֵּׁם, שֶׁהוּא הַיּוֹצֵר הוּא הַבוּרָא. וְלִזְנֵה כֵּוֵן רֵשׁ"י גַם כֵּן בְּאֲמָרוֹ בְּשִׁבְלֵי הַתּוֹרָה וּבְשִׁבְלֵי יִשְׂרָאֵל, לֹמַר שְׁשִׁנֵּי אֵלוּ הֵם רְאִיָּה עַל בְּרֵאשִׁית, וְק"ל:

בְּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ כו' (שם). יְבָאָר עַל דְּרָךְ זֶה, וְנִקְדָּיִם לְפָרֵשׁ הַפְּסוּק (תהלים יא ז) 'כִּי צִדִּיק ה' צְדָקוֹת אֶהְבֵּ', הַפְּרוּשׁ כִּף הוּא, דְּהִנֵּה עֵינֵינוּ רוֹאִין דְּרָךְ בְּנֵי אָדָם הַדְּבַר שֵׁישׁ לָהֶם כְּכַר אֵינוּ חָכִיב בְּעֵינֵיהֶם, אֲלֹא מִשְׁתּוֹקְקִים תָּמִיד לְדָבַר שְׁחוּץ לָהֶם, אֲבָל הַבוּרָא בְּרוּךְ הוּא אֵינוּ כֵּן, אִף עַל פִּי שְׁצִדִּיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו' (שם קמה יז) וְנִתְּנָן צְדָקָה לְכָל בְּשׂוֹר, אִף עַל פִּי כֵּן מִתְאַוָּה וּמִשְׁתּוֹקְק בְּצְדָקוֹת אָדָם, וְאִף אִם צְדָקְנוּ, מֵה נָתַן לוֹ, רַק לְהַטִּיב לָנוּ בְּאַחֲרֵיתָנוּ, לְזֶה אָמַר הַפְּתוּב 'כִּי צִדִּיק ה' צְדָקוֹת אֶהְבֵּ', אִף עַל פִּי שְׁצִדִּיק ה' בְּעַצְמוֹ

התורה והצדיקים עוות לאחדותו יתברך

הקב"ה מקבל תענוג מעבודתו אף שאינו צריך לנו

תורה וישראל ויבורים רמז לג' מדרגות תנ"ל

וְאִינוּ חֹסֵר בְּמִדּוֹתָיו כְּלוּם, אֵף עַל פִּי כֵן 'צְדָקוֹת אֱהָב', וְזֶה שְׂבַח גְּדוֹל לְהַבְרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וְיִתְעַלֶּה, שְׁמֶקְבֵּל תַּעֲנוּג וְאִינוּ צָרִיף לָנוּ.

הקב"ה מקבל עבודתנו אף כשאינה בשלמות

או יאמר פי צדיק ה' כו'. דְּהִנֵּה הַבְּרָא בְרוּךְ הוּא יְחִיד בְּמִדּוֹתָיו, שְׁפָל מִדּוֹתָיו הוּא אֲצִלוֹ יִתְבָּרַךְ אַחַדוֹת גְּמוּר, וְאֶנְחֵנוּ עִמוֹ יִשְׂרָאֵל כֹּל אַחַד חֲלוּק בְּמִדּוֹתָיו, וְעוֹבֵד שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ לְפִי בַחֲיִנּוֹ. וְזֶה פְרוּשׁ הַפְּסוּק 'כִּי צַדִּיק ה', לומר אף על פי שהבורא יתברך ברוך הוא יחיד בעצדתו והפל אחדות גמור אצלו יתברך, אף על פי כן 'צדקות אהב', רצה לומר כל מיני צדקות אהב, ומקבל מאתנו, אף על פי שכל אחד נותן צדקה בבחינתו, יש שפונתו לשמים לבד למען שמו יתברך, ויש מכוונים לטובתם, אף על פי כן מקבל מהם, כי מתוך שלא לשמה כו'. וזהו 'צדקות אהב' לשון רבים, שאוהב מאתנו הפל כל מיני צדקות.

לעתיד תתעלה גם העבודה שלא לשמה

וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית כו' אֵת הַשְּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ, שְׁזֶה הָעוֹבֵד לְשֵׁם שְׁמַיִם הוּא בְּבַחֲיִנַת שְׁמַיִם, וְהָעוֹבֵד שְׁלֵא לְשֵׁמָה הוּא בְּבַחֲיִנַת הָאָרֶץ, אֵת הַכֹּל בְּרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּבְכַל רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזֶה שְׁמִפְרֵשׁ הַכְּתוּב (פְּסוּק ב) וְהָאָרֶץ הִיְתָה תְּהוֹ כו', פְּרוּשׁ אֵף עַל פִּי שְׁהָעוֹבֵד שְׁלֵא לְשֵׁמָה הִיא מְדַרְגָּה שְׁפֵלָה, אֵף עַל פִּי כֵן חֲפִץ בּוֹ יִתְבָּרַךְ גַּם כֵּן. וְהִשְׁעַם אָמַר הַכְּתוּב וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם, עַל דֶּרֶךְ דְּאֵיִתָּא בְּמִדְרַשׁ (ב"ר ב ד) רוּחוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ, וְרָצָה לומר כְּשֵׁיבָא מְשִׁיחַ הִיְתָה הַכֹּל מִתְקַן:

חלילה לחשוב שהיה במחשבתו שינוי יתברך

ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור (א ג). לְכַאוּרָה מָה רְבוּתָא שְׁאָמַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שִׁיְהִיָּה אור וְיִהִי אור, מַה חֲדוּשׁ הוּא שְׁאָמַר וְיִהִי. וְגַם יֵשׁ לְדַקְדָּק מַה שְׁאָמְרוּ חַז"ל (רש"י פְּסוּק א, וראו ב"ר יב טו) מִתְחַלְלָה עֲלֶיהָ בְּמַחְשְׁבָה כו' וְרָאָה שְׁאִין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם כו', וּכְבָר דְּקָדְקוּ, חֲלִילָה לְחֶשֶׁב וְלוֹמַר עַל הַבְּרָא הַפְּשוּט אֲמַתִּי שְׁמִתְחַלְלָה עֲלֶיהָ בְּמַחְשְׁבָתוֹ כִּן וְאַחַר כֵּן שׁוּם הַשְּׁתַּנּוּת חֲלִילָה וְחֲלִילָה. *

וְנִרְאָה לְפָרֵשׁ, דְּאֵיִתָּא בְּכַתְּבִים (לְקוּטֵי תוֹרָה בְּרֵאשִׁית) וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת אוֹתוֹת 'רפ"ח מת', רָמַז עַל הַרפ"ח נִיּוּצִיָּין שְׁנַפְלוּ בְּשִׁבְרֵת הַכְּפִלִים, וְהִיא עֲבוּדַתְנוּ לְמִתְקַן לְהַעֲלוֹת אוֹתָן הַנִּיּוּצוֹת. וְזֶהוּ וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים כו' וַיִּרְא אֱלֹהִים אֵת הָאֹר כִּי טוֹב, לְכַאוּרָה גַם כֵּן אִינוּ מוֹכֵן, וְכִי שִׁיף אֲצִלוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁאַחַר שְׂרָאָה הַבֵּין שֶׁהוּא טוֹב וְלֹא קָדַם, חֲלִילָה לומר וְלֶחֶשֶׁב כִּן אֲצֵל הַבְּרָא יִתְבָּרַךְ.

אף הענין והשרש הוא כן, שֶׁהַדְּבוּר שֶׁל הַבְּרָא יִתְבָּרַךְ הַיּוֹצֵא מִפִּיו יִתְבָּרַךְ נִשְׁלֵם הַכֹּל בּוֹ, וְאִין צָרִיף עוֹד לְשׁוּם תְּקוּן כָּלָל, כִּי נִתְקַן הַכֹּל בְּמֵאֵמַר פִּיו יִתְבָּרַךְ, * נִמְצָא בְּעַת נְפִילַת הַרפ"ח נִיּוּצִיָּין, אִם הִיָּה אוֹמַר כְּכִיכּוֹל בְּרוּחַ פִּיו דְּכָרִים אֵלוֹ יְהִי אור, הִיָּה מִיַּד חוֹזֵר הָאֹר לְקַדְמוּתוֹ, כְּמוֹ שֶׁהִיָּה בְּעַת שֶׁהָאֲצִיל קָדַם שְׁבִירָה. וְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרוּךְ הוּא חֲפִץ דוֹקָא בְּעַבְדוֹת הַצְּדִיקִים שֶׁהֵם יַעֲלוּ אוֹתָם הַנִּיּוּצוֹת, וְאִם הִיָּה אוֹמַר בְּדְבוּרוֹ כְּנ"ל לֹא הִיָּה צָרִף לְעֲלִיַת הַצְּדִיקִים. וְאִם לֹא הִיָּה עוֹשֶׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוּם פְּעֻלָּה כְּכִיכּוֹל, לֹא הִיָּה בִּיכְלַת הַצְּדִיקִים לְפַעֵל כֹּל זֹאת, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ חַז"ל (קִידוּשִׁין ג) לוֹלֵא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲזָרוֹ כו'. וְלִכֵּן עֲשֶׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַב רַחֲמָיו הַגְּדוֹלִים וּבְחֻכְמָתוֹ הַרְמָה, וְרָאָה וְהִבִּיט בְּאוֹר הַהוּא, פְּרוּשׁ בְּאוֹתָן הַנִּיּוּצוֹת בְּרֵאשִׁיתוֹ וְהַשְּׁנַחֲתוֹ פְּעוּל עוֹזֵר לְצַדִּיק, שִׁיְהֵא יְכַלֵּת בְּיַד הַצְּדִיק לְהַעֲלוֹתָם.

וְזֶהוּ פְרוּשׁ הַכְּתוּב וַיֹּאמֶר כו', רָצָה לומר אִם הִיָּה אוֹמַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְהִי אור מִיַּד וְיִהִי אור, פְּרוּשׁ הִיָּה חוֹזֵר הָאֹר לְקַדְמוּתוֹ כְּנ"ל, וְלֹא הִיָּה לוֹ לְצַדִּיק שׁוּם עֲבוּדָה, וְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרוּךְ הוּא רָצָה דוֹקָא בְּעַבְדוֹת הַצְּדִיקִים, שֶׁהֵם יַפְעִלוּ כֹּל זֹאת, * לְכִן וַיִּרְא אֱלֹקִים אֵת הָאֹר, פְּרוּשׁ שֶׁהִבִּיט וְרָאָה בְּאוֹר הַהוּא, לְמַעַן יֵהָא עֲזָר וְסִיוַע לְצַדִּיק לְהַעֲלוֹת הַנִּיּוּצִיָּין כְּנ"ל. וְזֶהוּ כִּי טוֹב כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ חַז"ל (חַגִּיגָה יב). זֶה צַדִּיק הַנִּקְרָא טוֹב. וְזֶהוּ שְׁאָמְרוּ (שם) גִּנְזוּ לְצַדִּיקִים לְעֲתִיד לְבוֹא, פְּרוּשׁ גִּנְזוּ אוֹתָן אוֹרוֹת לְצַדִּיקִים שְׁעֲתִידִין לְבוֹא שִׁיעֲלוּ אוֹתָן.

רצון ה' שהצדיקים יעלו את הנצוצות מנפילתם

הבטת ה' מסייעת לצדיקים להגביה הנצוצות

בביאת המשיח תתקון הבריאה בכתחילה

וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם כּו'. (פסוק ה). רָצָה לומר כפשוטו, וְלִחְשֵׁף דְּהִינּוּ מַה שֶׁהַצְּדִיק צָרִיךְ לְתַקֵּן וְעֲדִין לֹא נִתְקַן, כֵּל זְמַן שְׁאִינוּ בְּתַקּוּנוֹ נִקְרָא חֲשֵׁף, וְקָרָא אוֹתוֹ לַיְלָה. * וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּבִיאַת מְשִׁיחֵנוּ, שְׂאֵז יִתְקַן הַכֵּל, יִהְיֶה אַחַדוֹת גְּמוּר. וְזֶהוּ שְׂרָמֵז הַפְּתוּב וְהוּי עֶרֶב, רָצָה לומר כְּשִׁי צִמַּח מְשִׁיחַ צְדִיקָנוּ בְּמַהְרָה, וְיִהְיֶה הַלַּיְלָה לְעֶרֶב, פְּרוּשׁ 'עֶרֶב' לְשׁוֹן מְתִיקוֹת, גַּם לְרָמֵז עַל הַשְּׂכִינָה הַקְּדוּשָׁה שֶׁהִיא בְּמַעְרָב (כ"ב כה.), וְיִהְיֶה לְעַת עֶרֶב יִהְיֶה אוֹר' (זכריה יד ז) יִתְקַן הַכֵּל, וְיִבֵּא לְאַחַדוֹת גְּמוּר כְּמוֹ שֶׁהָיָה קִדְּם שְׁבִירַת הַכְּלִים. * וְיִהְיֶה בְּקֶר יוֹם אֶחָד, שְׂיִבֵּא כֹל אֶל הָאַחַדוֹת, שְׁגַם הַלַּיְלָה יִהְיֶה לְיוֹם וְיִהְיֶה הַכֵּל אֶחָד.

אֲשֶׁתוֹ אֵז בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ, וְלִכְּן וְתַהֲרַ וְתִלְדֵּךְ אֶת קִנּוּ, כְּדֹאִיתָא בְּזַהַר (ח"א נד.) קִינָא דְּמִסְאָבוּתָא. וְזֶהוּ דְּאִיתָא בְּגִמְרָא (סנהדרין לח: וראה ב"ר כב ב) עָלוּ לְמִטָּה שְׁנַיִם וְיִרְדּוּ שְׂבָעָה, מִטָּה הוּא רָמֵז לְמַדְרַגָּה עֲלִיוֹנָה, עַל דְּרָף 'הִנֵּה מִטָּתוֹ שְׁלֹשְׁמָה' (ש"ה"ש ג ז), וּמִחֲמַת שְׂעֵלָה לְמַדְרַגָּה עֲלִיוֹנָה בְּשָׁנַיִם, דְּהִינּוּ בְּב' מַחְשָׁבוֹת, שֶׁהָיָה בְּמַחְשָׁבָתוֹ גַּם זֶה הָעוֹלָם כְּנ"ל, אֲזַי וְיִרְדּוּ שְׂבָעָה, הִינּוּ ז' מַדְרַגּוֹת עֲלִיוֹנוֹת, שְׂעַל יְדֵי זֶה גֵרַם יִרְיֵדָה לְז' מַדְרַגּוֹת עֲלִיוֹנִים. * וְהֶאֱדָם אֲשֶׁר מִתְּנַהֵג עֲצָמוֹ בְּקִדְּשָׁה, הוּא מַעֲלָה אֶת ז' מַדְרַגּוֹת עֲלִיוֹנִים, וְהֵבֵן: *

הצדיק האמיתי מופרש מן הגשמיות ומקושר תמיד בעליונים

וְנִהַר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֵּן (ב י). דְּהִנֵּה הָעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים נִקְרָאִים עֵדֶן (זוהר מדרש הנעלם חיי שרה קכה.), וְהַצְּדִיק הָאֱמִתִּי הַגְּמוּר הַמְּפָרֵשׁ מִכָּל עֲנִינֵי עוֹלָם הַזֶּה, וְהוּא מְצַחֵצַח צַח בְּכֹל גּוֹפוֹ וְאִבָּרְיוֹ, אֲזַי הַצְּדִיק הַזֶּה נִקְרָא עֵדֶן, מְלִשׁוֹן 'עֲדָנָה', כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב (להלן יח יב) 'אַחַר בְּלַתִּי הֵימָּה לִי עֲדָנָה', וּפְרִשׁ רַש"י ז"ל לְשׁוֹן צַחְצוּחַ בְּשׂוֹר, וְהוּא מְקַשֵּׁר תָּמִיד בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים, כְּאֵלוֹ אִינוּ כָּלֵל בְּעוֹלָם הַזֶּה.

הצדיק זוכה לגדור את פרצת רוח צפנית

וְזֶה פְּרוּשׁ 'מַה רַב טוֹבָךָ אֲשֶׁר צִפְנַתָּ לִירְאִיךָ' (תהלים לא כ), * דְּאִיתָא בְּסַפְרִים (פרקי דר"א פ"ג) הַטַּעַם מִפְּנֵי מַה לְרוּחַ צְפוֹן אֵין לוֹ מְחָצָה רַק אֲוִיר, וְאָמְרוּ הַטַּעַם, שְׂאִם יָבֵא אֶחָד וַיִּחְזִיק עֲצָמוֹ לְאַלְקוֹת חֲלִילָה, אֲזַי אוֹמְרִים לוֹ שִׁיעֲשֵׂה מְחָצָה רַבִּיעִית לְצְפוֹן. וְכֹל זֶה הוּא בְּזַה עוֹלָם, שְׂיֵשׁ בּוֹ שְׂיִכּוֹת הַיְצֵר הָרַע, לִכְּן בְּרָא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הָעוֹלָם וְלֹא עָשָׂה מְחָצָה רוּחַ צְפוֹן כְּנ"ל, אֲבָל הַצְּדִיק הַגְּמוּר כְּנ"ל שֶׁהוּא תָּמִיד מְקַשֵּׁר בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים, שְׂשֵׁם אֵין שְׂיִכּוֹת וְנִגְיָעָה לְסַטְרָא אַחְרָא, שֵׁם רוּחַ צְפוֹן כְּמוֹ שְׂאָר רוּחוֹת הָעוֹלָם, כִּי שֵׁם אֵין שִׁיף הַטַּעַם הַנִּזְל. וְזֶהוּ 'מַה רַב טוֹבָךָ אֲשֶׁר צִפְנַתָּ לִירְאִיךָ', רָצָה לומר שְׂלִירְאִים הָאֱמִתִּים יֵשׁ לָהֶם בְּאֵמַת הַצְּפוֹן, כִּי הֵם בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים.

האור היוצא מהצדיקים מתקן ארבע עולמות

וְזֶהוּ מִתְחַלָּה עֲלָה בְּמַחְשָׁבָה לְבְּרָאוּ בְּמַדַּת הַדִּין, פְּרוּשׁ קִדְּם הַנְּפִילָה הַנִּקְרָא עוֹלָם הַמְּחַשָּׁבָה, הָיָה בְּמַדַּת הַדִּין, כִּי שֵׁם אֵין צָרִיךְ לְרַחֲמִים, * וְרָאָה, פְּרוּשׁ אַחַר הַנְּפִילָה שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְרֵאִיָּה כְּנ"ל, לְפִי שְׂאֵין הָעוֹלָם מְרַחֵם בְּלֹא צְדִיקִים כְּנ"ל, שֶׁהֵם צָרִיכִים לְהַעֲלוֹת אוֹתָן הַנִּיּוֹצִיץ, וְשִׁתּוּף מַדַּת הַרַחֲמִים, שֶׁהַצְּדִיקִים צָרִיכִים לְרַחֲמִים, וְהֵבֵן הַיֵּטֵב: *

אחר נפילת הניצוצות שיתף מדת הרחמים

וְהֶאֱדָם יָדַע אֶת חֲזָה אֲשֶׁתוֹ וְתַהֲרַר וְתִלְדֵּךְ אֶת קִנּוּ (ד א). לְכַאֲרֵה מֵלֵת יָדַע אֵינוּ מוֹכֵן פְּרוּשׁוֹ, דְּהָיָה יָכוֹל לומר 'וְהֶאֱדָם בָּא אֶל חֲזָה' כּו'. אִף הָעֲנִיִן הוּא, עַל דְּרָף דְּאִיתָא בְּאַבְרָהָם אִבִּינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם 'הִנֵּה נָא יִדְעַתִּי כִּי אִשָּׁה יָפֵת מְרָאָה אִתִּי' (להלן יב יא), וְשִׁמְעַתִּי דְּאִיתָא בְּסַפֵּר דְּמַחֲמַת שְׂבָא אֲבְרָהָם לְמַצְרַיִם שְׂשֵׁם הָיָה שְׂטוּפִים בְּזָמָה, וּמַחֲמַת מַחְשָׁבָתָם בְּהַרְהוּרֵי זְנוּת הַכְּנִיסוֹ גַּם כֵּן הַרְהוּר בְּלִבּוֹ לְאֲשֶׁתוֹ, וְלִכְּן אָמַר 'הִנֵּה נָא יִדְעַתִּי'. וְשִׁמְעַתִּי בְּאַרְף, אִף תְּפַסְתִּי הַקְּצוּר. כִּי כֵן הוּא דְּרָף הַצְּדִיק הָאֱמִתִּי, שְׂאֵין לוֹ שׂוֹם מַחְשָׁבָה וְהַרְהוּר וְתַאֲוָה אֶפְלוֹ לְאֲשֶׁתוֹ, וְאֶפְלוֹ בַּעַת שְׂמִזְדַּקֵּךְ לְאֲשֶׁתוֹ צָרִיךְ לְחֻשָׁב אֵז בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים וְלֹא יָדַע כָּלֵל שֶׁהוּא עִם אֲשֶׁתוֹ.

מחשבת הצדיק תפוסה בעליונים גם בעוסקו בחומריות

וְזֶה הוּא וְהֶאֱדָם יָדַע אֶת חֲזָה אֲשֶׁתוֹ, רָצָה לומר שֶׁהָיָה נוֹתֵן דְּעַתּוֹ וְיָדַע שֶׁהִיא

המתנהג בקדושה מגביה שבע ספירות הקדושה

מֵהַצְדִּיק הָאֲמִתִּי יוֹצֵא אֹר גְּדוּל, לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן, פְּרוּשׁ לְהַשְׁפִּיעַ לְעוֹלָם הַזֶּה הַנִּקְרָא גֶן. וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְהִיהַ לְאַרְבַּעַה רְאִשִׁים * פְּרוּשׁ, וְלֹא כָּל הַצְדִּיקִים שְׁוִים, אֲךָ יֵשׁ בָּהֶם חִלּוּק לְאַרְבַּע מִדְּרָגוֹת, שֶׁהֵם עוֹבְדִים כָּלֵם, לְתַקֵּן הָאַרְבַּע עוֹלָמוֹת לְהַעֲלוֹתָם לְעוֹלָם הַחַמִּישִׁי.

הצדיק הראשון מתקן פגם משא ומתן שלא באמונה

שֵׁם הָאֲחָד פִּישׁוֹן (פסוק יא), פְּרוּשׁ, פִּישׁוֹן לְשׁוֹן נוֹטְרִיקוֹן פִּי שׁוֹנֵה הַלְכוֹת, רָצָה לֹמַר שְׁשׁוֹנֵה הַלְכוֹת, דָּאִין לוֹ לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ אֲלֵא אַרְבַּע אֲמוֹת שֶׁל הַלְכָה (ברכות ת.י). הוּא הַפְּכֵב אֶת אֶרֶץ הַחַוִּי'ה, פְּרוּשׁ הַצְדִּיק הַזֶּה מְתַקֵּן אֶת הָעוֹלָם שֶׁיֵּשׁ בוֹ קֶצֶת חִבְלֵי לֹחַ, דְּבִי'ת בְּנִי'וֹ מִתְחַלְפִּין בְּאוֹתִיּוֹת בּוֹמ"ף, דְּהִינּוּ אֲשֶׁר שָׁם הַזֶּהב, כִּי מִחֲמַת הַזֶּהב, שְׁעוֹלָם צָרִיף לוֹ, יֵשׁ בוֹ קֶצֶת חִבְלָה וְנִזְק, שְׁאִין הָעוֹלָם מִתְנַהֲגִים בְּמִשְׁא וּמִתֵּן בְּאִמוּנָה חֵס וְשְׁלוֹם, וְצָרִיף הַצְדִּיק הַזֶּה לְתַקֵּן וּלְסַבֵּב לְהַשְׁפִּיעַ לָהֶם זֶהב טְהוֹר. וְזֶהב הָאֶרֶץ הַזֵּה טוֹב (פסוק יב) פְּרוּשׁ, הַזֶּהב הַזֶּה שֶׁהַצְדִּיק מִשְׁפִּיעַ לָהֶם הוּא טוֹב. שָׁם אֲבָן הַבְּדִלְחָ, רָצָה לֹמַר שֶׁהוּא בְּקִדְשָׁה גְדוּלָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּמִן 'כַּעֲיִן הַבְּדִלְחָ' (במדבר יא ז). וְאֲבָן הַשֵּׁהִם רְמַז גַּם בֵּן לְקִדְשָׁה.

הצדיק השני משבר כח הרשע והקטרוג

וְשֵׁם הַשֵּׁנִי הוּא גִיחוֹן (פסוק יג), רְמַז לְהַצְדִּיק הַשֵּׁנִי, שֶׁהוּא בְּהַכְנַעַה גְדוּלָה שְׁיִיף עֵייל וְשְׁיִיף נְפִיק, עַל דְּרָף שְׁאֲמַר

הַכְּתוּב (ויקרא יא מב) 'וְכָל הוֹלֵף עַל גְּחוֹן'. הוּא הַפּוֹכֵב אֶת אֶרֶץ פּוּשׁ, דָּאִיתָא (תהלים ז א) 'שְׁגִיּוֹן לְדוֹד עַל דְּבָרֵי כּוֹשׁ, וְדָרְשׁוּ חַז"ל (מ"ק טז:) מַה כּוֹשׁ מְשֻׁנָּה בְּעוֹרוֹ, אֲךָ שְׁאוּל מְשֻׁנָּה בְּמַעֲשָׂיו, וְאִיתָא (שמואל א' יג א) 'בֶּן שְׁנָה שְׁאוּל בְּמַלְכוֹ, וְדָרְשׁוּ חַז"ל (יומא כב:) כְּבֵן שְׁנָה בְּלֹא חֲטָא, וּמִקְשָׁה הַגְּמָרָא, וְאִימָא כְּתִינּוּק בֶּן שְׁנָה שֶׁהוּא מְלַכְלָף, עֵינן שָׁם. נִמְצָא כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ לְפָרֵשׁ מֵלֵת פּוּשׁ לְטוֹבָה, שֶׁהִיָּה מְשֻׁנָּה בְּמַעֲשָׂים טוֹבִים, כְּמוֹ כֵּן יֵשׁ לְפָרֵשׁ בְּהַפְּךָ מֵלֵת 'פּוּשׁ', כְּמוֹ שֶׁהוֹקְשׁוּ וְאִימָא כְּתִינּוּק כּו'. וְזֵהוּ הַפּוֹכֵב אֶת אֶרֶץ פּוּשׁ, רָצָה לֹמַר הַצְדִּיק הַזֶּה הוּא טוֹכֵב וּמִשְׁבֵּר כַּח הָאִישׁ רַע שֶׁהוּא מְשֻׁנָּה בְּמַעֲשָׂיו לְרַעַה חֵס וְשְׁלוֹם, וְצִדְקַת הַצְדִּיק מִגֵּן בְּפִנֵּי הַמְקַטְרֵג שְׁלֵא יִשְׁלַט מִחֲמַת רְשָׁעָתוֹ.

הצדיק השלישי משבר כח הגאווה

וְהַשְּׁלִישִׁי הוּא חֲדַקָּל (פסוק יד), כְּפְרוּשׁ רְשִׁי' ז"ל חֲדַקָּל, רָצָה לֹמַר פְּרוּשׁ מִי שְׁתוֹפֵס וּמְחַזֵּיק בְּעִבּוּדַת הַבּוֹרָא בְּחֻדוֹד גְּדוּל וּבְזִרְיוֹת וּבְחִמִּימוֹת, אֲזִי בֹא לוֹ עִבְדוֹת הַבּוֹרָא בְּקִלּוֹת. הוּא הַחֲלָף קְדָמַת אֲשׁוּר, פְּרוּשׁ הַצְדִּיק הַזֶּה הוּא הַתְּנַגְדוֹת וְהוֹלֵף כְּנֶגֶד זֶה שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל בְּעֵינֵי עֲצָמוֹ, עַל דְּרָף 'כִּי אֲשֶׁרֹנִי בְּנוֹת' (להלן ל יג), שֶׁהוּא מִתְפָּאֵר בְּעֵינֵי עֲצָמוֹ שֶׁהוּא שְׁלֵם בְּמַעֲשָׂיו, וְהַצְדִּיק הַנִּי'ל הוּא מְשֻׁבֵּר כַּחוֹ * וְהַשְּׁלִישִׁי הוּא פְּרִת: *

פְּרִשְׁת נח

בְּשֵׁם דוֹר, * דְּהַבְחִינָה הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁהִיָּה מִתְנַהֵג בַּה כָּל יְמֵי נְהוּגוֹ בַּה הִיא כְּמוֹ דוֹר, * וְאַחַר שְׁנוּפֵל מִבְּחִינָה זֹאת וְנוֹפֵל לְבְחִינָה אַחֲרַת, הָרִי הוּא כְּמוֹ שֶׁבֹא בְּדוֹר אַחֵר. וְזֵה הוּא 'דוֹר הַלֵּף וְדוֹר בֹּא' (קהלת א ד), פְּרוּשׁ כְּנַ"ל, שֶׁזֶה נוֹפֵל מִבְּחִינָה רֵאשׁוֹנָה שֶׁהִיָּה מִתְנַהֵג עַד הַנְּהָ, * הַבְּחִינָה הַזֹּאת הוֹלְכוֹת מִמֶּנּוּ זֶה 'דוֹר הַלֵּף', * וְדוֹר בֹּא' גַּם בֵּן כְּנַ"ל, שֶׁבֹא לְבְחִינָה אַחֲרַת.

אֲלֵה תוֹלְדוֹת נח נח אִישׁ צְדִיק תָּמִים הִיָּה בְּדוֹרָתוֹ (ו ט). נִרְאֶה לִי, דְּהִנֵּה הָאָדָם הָעוֹסֵק בְּעִבּוּדַת הַבּוֹרָא יִתְבַּרֵּךְ וְיִתְעַלֶּה בְּכָל מַעֲשָׂיו, דְּהִינּוּ אֲפִלוּ בְּדָבָרִים הַגִּשְׁמִיִּים כְּמוֹ אֲכִילָה וְשִׁתְיָה, שְׁאוּכֵל וְשׁוֹתֵה בְּקִדְשָׁה, עַל כָּל פְּנִים בְּכוֹנֵה לְדַחוֹת אֶת הַפְּסֻלַת וְלַהַעֲלוֹת אֶת הַרוּחָנִיּוֹת שְׁבוּ, אֲזִי בְּכָל פַּעַם שְׁעוֹלָה וּבֹא בְּבְחִינָה אַחֲרַת יִתְרָה, זֵה נִקְרָא

עובד ה' מתעלה בכל עת ממדרגה למדרגה